

Rapport

Klacht

Verzoeker klaagt over plaatsing van zijn afbeelding op een website van door de politie gezochte overvallers. Hij is najaar 2008 door politie en/of Openbaar Ministerie als vermeende dader van de voorbereiding van een overval herkenbaar in beeld gebracht op die website, www.overvallersgezocht.nl.

Voorts heeft de Nationale ombudsman in het onderzoek betrokken de rol van het Openbaar Ministerie en de regiopolitie Amsterdam-Amstelland bij genoemde website meer in het algemeen en opsporingsberichtgeving via internet. Invalshoek was daarbij de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (persoonsgegevens) van de afgebeelde persoon.

Beoordeling

I. Bevindingen

De zaak van verzoeker

1. In het najaar van 2008 werd verzoeker er door kennissen op gewezen dat zijn afbeelding te zien was op de politiewebsite www.overvallersgezocht.nl. Onder de aanhef "(plaatsnaam; N.o.) overval (naam winkel en datum; N.o.) 2008" stond een afbeelding van verzoeker. Na aanklikken verscheen de volgende tekst:

"Op (datum; N.o.) 2008 omstreeks (...) uur gedroegen twee personen zich verdacht in (naam winkel en plaatsnaam; N.o.). Eén van de twee mannen nam foto's van de bewakingscamera's. De twee mannen kochten niets in de winkel en waren kennelijk ook niet voornemens van plan iets te willen kopen. De Officier van Justitie vindt, samen met de politie, dat deze twee mannen kennelijk van plan zijn om misdrijven te plegen in deze winkel en hiervoor voorbereidingshandelingen pleegden. Op grond daarvan wil het Openbaar Ministerie en de politie graag de identiteit van deze mannen weten. Bijgevoegd ziet u duidelijke beelden van bewakingscamera's van de beide mannen."

Hierna volgen de signalementen van de beide mannen.

2. Verzoeker heeft zich gewend tot een advocaat die de korpschef van regiopolitie Amsterdam-Amstelland eind 2008 heeft gesommeerd de afbeelding van de website te verwijderen. Hij vermeldt daarbij dat zijn cliënt in de winkel drie artikelen heeft gekocht, dat hij geen opname van beveiligingscamera's heeft gemaakt en zich niet schuldig heeft gemaakt aan enig strafbaar feit. Door de afbeelding van cliënt te koppelen aan het zijn van een (potentiële) overvaller wordt cliënt ten onrechte in zijn eer en goede naam aangerand, aldus de advocaat.

De politie heeft daarop het item van de site gehaald.

3. Verzoeker diende over deze kwestie op 6 januari 2009 een klacht in bij de Nationale ombudsman.

4. In het Parool van 7 januari 2009 verscheen een bericht over deze kwestie waarin de advocaat en een woordvoerder van het Openbaar Ministerie aan het woord komen. De advocaat wijst erop dat inbreuk wordt gemaakt op grondrechten en dat de politie zich onvoldoende realiseert dat een foto en een stempel op internet een eigen leven gaan leiden en niet of nauwelijks te verwijderen zijn.

De woordvoerder van het Openbaar Ministerie wordt als volgt aangehaald:

"...dat het Openbaar Ministerie nog steeds achter het besluit staat de beelden op de site te plaatsen. Die twee jongens namen foto's van bewakingscamera's in een winkel. De officier van justitie heeft dat beoordeeld als strafbare voorbereidingshandelingen voor een misdrijf waarop negen jaar cel staat, en als het in vereniging wordt gepleegd zelfs twaalf jaar cel. Dat rechtvaardigt de beelden op die site."

Verder staat in het krantenbericht dat de foto's van de website zijn verwijderd omdat de identiteit van de mannen bekend was geworden.

5. De website Overvallersgezocht.nl is in juli 2008 gelanceerd door politie Amsterdam-Amstelland. Op de site publiceerde de politie foto's en camerabeelden van overvallers in de hoop met hulp van het publiek meer misdrijven op te lossen. In de Nieuwsbrief van 31 oktober 2008 op de website wordt onder het kopje Voorbereidingshandelingen als volgt aandacht besteed aan het item over verzoeker:

"Het is juridisch nogal ingewikkeld om uit te leggen wat voorbereidingshandelingen zijn. De politie is zeer content dat de Officier van Justitie te Amsterdam besloot om 2 personen die zich verdacht gedroegen in (naam winkel en plaatsnaam; N.o.) op www.overvallers.nl te zetten. De rechercheurs gaan echt niet over een nacht ijs om dit opsporingsmiddel in te zetten. We willen hoe dan ook voorkomen dat een onschuldige klant in beeld gebracht wordt. Wie de discussie op Geenstijl.nl volgde ziet alle voor- en ook nadelen aan de orde komen."

In januari 2009 stonden niet alleen zaken van politie Amsterdam-Amstelland, maar ook van regiokorpsen Kennemerland en Rotterdam-Rijnmond op Overvallersgezocht.nl. Begin juni 2009 was de site niet meer (onder deze naam) in de lucht. Vergelijkbare opsporingsberichten waren toen geplaatst op de website Depolitiezoekt.nl, waarop ook oproepen over veroordeelden zijn opgenomen.

Standpunt van de politie inzake de klacht van verzoeker

6. De korpsbeheerder berichtte de Nationale ombudsman dat opsporingsberichtgeving is toegestaan indien er sprake is van verdenking van een misdrijf waarvoor voorlopige

hechtenis is toegelaten, en dat op internet geen zaken en foto's mogen worden getoond die niet eerder in een opsporingsprogramma aan bod zijn geweest. Hij concludeerde dat nu de politie het Openbaar Ministerie toestemming heeft gevraagd de beeltenissen van verdachten op het internet te zetten terwijl de zaak of de beelden niet eerder waren gepubliceerd in een opsporingsprogramma, de klacht op dit punt gegrond is. Dat de toestemming vervolgens ook is verleend, valt onder verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie.

Voor een reactie op de verschillende aspecten die de Nationale ombudsman in zijn onderzoek heeft betrokken, verwees de korpsbeheerder naar een rapportage van het Kernteam Overvallers van 24 februari 2009.

7. Die rapportage bevat de volgende informatie over de website meer in het algemeen.

De website is in overleg met het Openbaar Ministerie te Amsterdam in gebruik genomen. De betrokken officieren van justitie gaven aan dat deze vorm van opsporingsberichtgeving past binnen de kaders van de aanwijzing van het Openbaar Ministerie over dit onderwerp.

Naast algemene criteria uit die aanwijzing gelden voor de internetpagina "overvallersgezocht" van de politie Amsterdam-Amstelland aanvullende voorwaarden, in juli 2008 vastgesteld door de officier van justitie te Amsterdam. De Nationale ombudsman vermeldt hier de in deze zaak interessante items:

- alleen zaken betreffende overvallen op winkels en instellingen waarbij gebruik is gemaakt van geweld of dreiging met geweld (overtreding of poging daartoe van de artikelen 310 en 312 of 317 van het Wetboek van Strafrecht);
- er zullen alleen zaken en foto's worden getoond die reeds eerder in een lokaal, regionaal of landelijk opsporingsprogramma aan bod zijn geweest;
- in beginsel worden geen personalia vrijgegeven en worden geen bekende verdachten op de internetpagina geplaatst; er moet per bericht een maximale plaatsingsperiode worden afgesproken.

De officier van justitie beslist in concrete gevallen over het al dan niet plaatsen van beelden van verdachten. Na verkregen opdracht van de officier van justitie zorgt politiepersoneel voor plaatsing van gegevens met omschrijving van de zaak op de site.

8. De rapportage waarnaar de korpsbeheerder verwees, vermeldt over de zaak van verzoeker dat op zekere dag bij de plaatselijke politie melding werd gemaakt van verdachte omstandigheden in een met naam genoemde winkel. Twee dagen later is aangifte gedaan van diefstal uit die winkel. Van één en ander is proces-verbaal opgemaakt waarin het volgende is vermeld.

Een winkelmedewerker zag dat twee mannen opvallend om zich heen keken en ze zeer veel interesse in de camera's hadden die in de winkel hangen. Hij heeft dit gemeld bij zijn leidinggevende. Samen hebben ze in het kantoor de twee personen via de camera's gevolgd. De leidinggevende en de medewerker hebben geconstateerd dat één van de twee mannen foto's van de beveiligingscamera's maakte. Tevens zag de leidinggevende dat één van deze twee personen een deodorant pakte en niet afrekende bij de kassa.

Hij vertelde de verbalisant dat hij niet kon bewijzen dat de deodorant niet betaald werd. De aangifte door deze leidinggevende betreft diefstal van een reep chocolade en een deodorant, gezamenlijke waarde € 4,38. De leidinggevende verklaarde dat de mannen de goederen hebben verstoppt in hun kleding en zonder te betalen de winkel uitgelopen zijn. Deze mannen hebben ook in de winkel gefilmd en dat vond ik zeer verdacht, aldus de leidinggevende tegenover de politie. De leidinggevende overhandigde aan de politie de foto's van de verdachten die gemaakt zijn met de beveiligingscamera's.

De Nationale ombudsman begrijpt dit aldus dat beeldopnamen die in de winkel van verzoeker zijn gemaakt ter beschikking van de politie zijn gesteld.

De politie heeft als volgt overwogen.

- "Uit de feiten en omstandigheden, zoals door aangever en (de winkelmedewerker; N.o.) werd aangegeven bleek dat twee onbekende verdachten zeer veel belangstelling hadden voor de beveiligingscamera's. Zij maakten daar onder andere foto's van. Verder keken zij zeer opvallend om zich heen. (...).
- Het was op deze (...) middag onduidelijk of er sprake was van winkeldiefstal. Bij bestudering van alle beelden kwam (leidinggevende; N.o.) tot de conclusie dat sprake moest zijn geweest van winkeldiefstal in vereniging. (...).
- Een combinatie van plaats, datum en tijdstip, ongewone belangstelling voor de camera's en zeer opvallend om zich heen kijken bracht het vermoeden naar voren dat deze twee personen als verdachten konden worden aangemerkt ter zake poging tot/ voorbereiding treffen voor overtreding van artikel 310/311/312/317 van het Wetboek van Strafrecht. In ieder geval was sprake van verdenking van winkeldiefstal in vereniging van 1 reep chocolade en 1 busje deodorant. Alleen deze winkeldiefstal van zeer geringe waarde in vereniging gepleegd en met zoveel belangstelling voor de camera's was zeer ongewoon en waargenomen gedrag; (...)
- Er was kennelijk sprake van het plegen van een misdrijf (winkeldiefstal in vereniging) én voorbereiding voor een overval/afdreiging (...)
- Een feit is dat kennelijk ter voorbereiding, een camera is meegebracht en waarschijnlijk foto's zijn gemaakt van de camera's in de winkel;

- Er was nog geen sprake van een strafbare poging tot een overval of afdreiging omdat nog geen begin van uitvoering is geconstateerd.

- De voorlopig aangetroffen relatie, winkeldiefstal in vereniging, het hebben van een camera, het maken van beelden van camera's in de winkel en opvallend gedrag door om zich heen te blijven kijken zonder belangstelling voor koopwaar, deed het vermoeden ontstaan van de genoemde voorbereidingshandelingen."

De rapporteur constateert:

"De twee onbekende mannen (...) zijn zowel door politie als de Officier van Justitie als verdachte aangemerkt, conform de bepalingen van artikel 27 (Wetboek van Strafvordering; N.o.) voor een poging tot en/of voorbereiding van een diefstal met geweld en/of afdreiging.

In dat licht voldeden deze twee verdachten geheel aan de gestelde criteria van het Openbaar Ministerie."

Standpunt van justitie inzake de klacht van verzoeker

9. Nadat de Nationale ombudsman aan de minister van Justitie had verzocht te reageren op de klacht, heeft de hoofdofficier van justitie te Amsterdam aan de advocaat van verzoeker geschreven:

"De officier van justitie heeft destijds op grond van de omstandigheden, gerelateerd in een uitgebreid proces-verbaal van de politie aangenomen dat er sprake was van voorbereidingshandelingen van een misdrijf.

Achteraf ben ik van oordeel dat de verdenking van de voorbereidingshandelingen in deze zaak mager was en dat de beslissing om klager op de site te plaatsen lichtvaardig is genomen. De klacht van (verzoeker; N.o.) acht ik dan ook gegrond. Voor de gang van zaken bied ik mijn verontschuldiging aan."

10. De minister van Justitie is van mening dat de klacht gegrond is. Hij vermeldt informatie over de zaak die overeenkomt met hetgeen in de rapportage van de politie is opgenomen. Evenals de korpsbeheerder verwijst de minister naar de Aanwijzing opsporingsberichtgeving en de door het parket te Amsterdam geformuleerde criteria. Indien de politie de zaak geschikt acht voor plaatsing op deze site wordt contact opgenomen met de officier van justitie. Indien deze het middel gewenst en geschikt acht, wordt toestemming gegeven voor het plaatsen van de informatie.

De minister meent dat achteraf gezien moet worden geoordeeld dat de beslissing om tot plaatsing op de site over te gaan, is genomen in strijd met de daarvoor geldende voorwaarden. De beelden waren niet eerder in een opsporingsprogramma aan bod geweest. De minister vervolgt:

"Bovendien moet achteraf geoordeeld worden dat de verdenking van de voorbereidingshandelingen in deze zaak mager was en dat de beslissing om verzoeker op de site te plaatsen te lichtvaardig is genomen."

Reactie van verzoeker/zijn advocaat

11. Voor wat betreft de zaak van verzoeker herhaalt de advocaat dat verzoeker zich niet aan diefstal heeft schuldig gemaakt. Op één van de foto's in het opsporingsbericht - dat nog steeds op internet terug te vinden is - is te zien dat verzoeker met een gevuld boodschappenmandje in de rij voor de kassa staat. Dat ondersteunt zijn lezing dat hij boodschappen heeft afgerekend. Verder benadrukt de advocaat nogmaals dat verzoeker geen foto's heeft gemaakt of zich anderszins verdacht heeft gedragen. Hij heeft geen fotocamera naar de winkel meegebracht. Mogelijk heeft hij wel met een telefoon in zijn handen gestaan, maar hij is nooit in het bezit (geweest) van een mobiele telefoon waarmee foto's kunnen worden gemaakt. Op de beelden van de beveiligingscamera's is niet te zien dat verzoeker foto's van die camera's heeft gemaakt. De advocaat baseert zich hierbij op het materiaal dat nog op internet circuleert; hij kent niet alle camerabeelden.

Voorts wijst de advocaat erop dat aan één procedurele voorwaarde voor plaatsing niet is voldaan: anders dan in de Aanwijzing opsporingsberichtgeving is vermeld, blijkt niet dat de hoofdofficier van justitie in de beslissing tot plaatsing op de website is gekend en/of daarvoor toestemming heeft verleend.

12. Verzoekers advocaat heeft op de volgende meer algemene punten gewezen:

Het criterium voor plaatsing op de website dat sprake moet zijn van een redelijk vermoeden van schuld in de zin van artikel 27 Sv is te licht; hij bepleit de toets aan het zwaardere criterium "ernstige bezwaren" van artikel 67 lid 3 Sv. Het opsporingsmiddel van plaatsing van de afbeelding van een verdachte op een website is mede zo ingrijpend omdat informatie niet definitief van internet kan worden verwijderd.

Niet de (hoofd)officier van justitie maar een onafhankelijke instantie, bijvoorbeeld een lid van de rechterlijke macht, zou de belangenafweging moeten uitvoeren. Ten slotte vindt de advocaat een meer neutrale naam van de website aan te bevelen; de naam draagt onnodig bij aan stigmatisering.

Beleidsregels Openbaar Ministerie

13. Berichtgeving in de media wordt door politie en Openbaar Ministerie ingezet als middel tot opsporing van strafbare feiten. In een aanwijzing van het College van procureurs-generaal aan de hoofden van de parketten d.d. 12 oktober 2004 zijn daarover regels geformuleerd. Daarin wordt voorop gesteld dat, omdat opsporingsberichtgeving de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen raakt, het Openbaar Ministerie het belang van opsporing en vervolging moet afwegen tegen de belangen van privacy van het slachtoffer,

belangen van eventuele getuigen en van verdachten en de belangen van de samenleving. Bij het gebruik van foto's of videobeelden geldt dit eens te meer; de belangen van betrokkenen dienen zorgvuldig te worden afgewogen tegen de andere in het geding zijnde belangen zoals opsporings- en vervolgingsbelangen en veiligheidsbelangen. In de aanwijzing staat ook:

"Voor opsporingsberichtgeving via internet wordt gebruik gemaakt van www.politie.nl. In een aparte rubriek "opsporingsberichtgeving" worden landelijke opsporingsberichten aan het publiek aangeboden. Daarnaast zal elke politieregio afzonderlijk op zijn eigen internetpagina aandacht besteden aan regionale opsporingsberichten. (...)"

14. Na aanvang van het onderzoek van de Nationale ombudsman is op 16 maart 2009 een nieuwe Aanwijzing opsporingsberichtgeving gepubliceerd en in werking getreden. Daarin wordt meer uitdrukkelijk stilgestaan bij het juridisch kader van opsporingsberichtgeving, de inbreuk die met name plaatsing van berichten op internet maakt op de privacy van betrokkenen, en de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit die moeten worden betrokken in een bewuste belangenafweging voorafgaand aan beslissingen tot opsporingsberichtgeving.

De minister van Justitie maakt in zijn reactie van 21 april 2009 aan de Nationale ombudsman melding van deze nieuwe aanwijzing. De minister wijst erop dat bij afweging van het belang van strafrechtelijke handhaving versus de persoonlijke levenssfeer moet worden betrokken dat eenmaal op internet gepubliceerde berichtgeving niet zonder meer kan worden verwijderd of herroepen. Verder is apart aandacht besteed aan de afhandeling van klachten.

15. Bij de totstandkoming van de vernieuwde Aanwijzing heeft het College van procureurs-generaal advies ingewonnen bij het College Bescherming Persoonsgegevens, zo blijkt uit een mededeling d.d. 9 april 2009 op de website van het CBP. De kritische kanttekeningen van het CBP bij een conceptversie van de nieuwe aanwijzing hebben ertoe geleid dat de aanwijzing duidelijker is geworden, onder andere meer informatie bevat over het wettelijk kader, aldus het CBP (zie Achtergrond, nr. 3.3).

In het CBP-bericht staat verder:

"Ten aanzien van de beveiliging en andere aspecten van de berichtgeving via internet worden evenwel nog onvoldoende concrete maatregelen aangedragen. Het OM heeft aangegeven in de loop van april 2009 hierover met het CBP van gedachten te willen wisselen."

Navraag bij het CBP in juni 2009 wees uit dat overleg zoals dat het CBP voor ogen staat, niet heeft plaatsgevonden en evenmin is gepland. Naar aanleiding van het verslag van bevindingen werd deze informatie als volgt aangevuld namens de minister van Justitie. Er

is contact met het CBP en een afspraak voor overleg zal worden gemaakt. Intussen onderzoekt het Openbaar Ministerie mogelijkheden voor technische verbeteringen.

16. Hierboven (nr. 7) zijn de regels besproken die het Openbaar Ministerie te Amsterdam heeft geformuleerd voor opsporing van overvallers door berichtgeving via internet.

Op het punt van toekomstige ontwikkelingen hebben zowel de korpsbeheerder als de minister van Justitie de Nationale ombudsman - in maart respectievelijk april 2009 - bericht dat de hoofdofficier van justitie te Amsterdam voornemens is om in samenwerking met de politie Amsterdam-Amstelland een protocol op te stellen voor de opsporingsberichtgeving (op de website). De korpsbeheerder vermeldde daarbij dat dit gebeurt ten behoeve van een verfijning van de afspraken en voorwaarden met betrekking tot opsporingsberichtgeving. De minister verwees naar de ingrijpendheid van plaatsing van beelden op de bewuste site.

II. Beoordeling

17. Met het oog op opsporing van strafbare feiten berichten politie en Openbaar Ministerie met enige regelmaat in verschillende media over gepleegde misdrijven. Bij deze opsporingsberichtgeving komt de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen in het gedrang. In deze zaak gaat het om plaatsing op internet van een afbeelding van verzoeker, vermelding van zijn signalement en een omschrijving van verdacht gedrag op zekere plaats en tijd, dat volgens politie en justitie voorbereidingshandelingen voor ernstige misdrijven opleverde. Door openbaarmaking van deze combinatie van gegevens is een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van verzoeker gemaakt.

18. Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten worden gerespecteerd. Het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer is neergelegd in internationale verdragen en de Grondwet (Achtergrond, nr. 1). In verschillende wetten, waarvan hier de Wet Politiegegevens van belang is, is geregeld in welke situaties (gevoelige) persoonsgegevens naar buiten mogen worden gebracht. Uit dergelijke wetgeving en het genoemde behoorlijkheidsvereiste vloeit voort dat per geval moet worden afgewogen of het belang van verstrekking van persoonsgegevens in redelijke verhouding staat tot het belang van de betrokkene en diens recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

19. Met betrekking tot opsporingsberichtgeving heeft het College Bescherming Persoonsgegevens er recent op gewezen dat privacywetgeving, zoals de Wet politiegegevens, de verplichting bevat rekening te houden met risico's voor betrokkenen en de plicht de nodige maatregelen te treffen om onnodige verzameling en verdere verwerking van persoonsgegevens te voorkomen. Dit kan bij publicatie via internet een probleem vormen. De informatie is toegankelijk voor iedereen, de informatie is gedigitaliseerd en kan eenvoudig worden verspreid en bewerkt. Berichtgeving op internet

heeft bovendien geen tijdelijk karakter en heeft voor betrokkenen onomkeerbare gevolgen. (Zie Achtergrond,

nr. 3.3).

De Nationale ombudsman onderschrijft deze overwegingen.

Naar het oordeel van de Nationale ombudsman vloeit hieruit voort dat aan opsporingsberichtgeving via internet op een wijze die vergelijkbaar is met de zaak van verzoeker, de eis moet worden gesteld dat er geen redelijke twijfel over kan bestaan dát een strafbaar feit is gepleegd, dat de afgebeelde persoon daarbij op strafbare wijze betrokken is geweest en dat het een ernstig misdrijf betreft. Dat gaat verder dan de in het Wetboek van Strafvordering veelal gehanteerde drempel van een "redelijk vermoeden van schuld" in de zin van artikel 27 Sv.

20. Voorbereiding van ernstige delicten, zoals diefstal met geweld, is alleen strafbaar als sprake is van bepaalde in de wet omschreven handelingen met een bepaald doel (artikel 46 Sr, Achtergrond, nr. 2). In de praktijk is vaak niet met voldoende zekerheid te zeggen of waargenomen gedrag de door de strafwet bedoelde voorbereiding van een misdrijf oplevert. De Nationale ombudsman vindt het dan ook juist dat in de Amsterdamse afspraken over berichtgeving op internet de voorbereiding van een overval niet wordt genoemd als situatie die voor publicatie op Overvallersgezocht.nl in aanmerking komt.

Des te opvallender is het dat politie en Openbaar Ministerie in de onderhavige zaak als reden voor plaatsing van het bericht hebben opgegeven dat verzoeker (en de tweede man) zich schuldig zouden hebben gemaakt aan voorbereiding van een overval. Bovendien is de in de rapportage van het Kernteam Overvallen gegeven onderbouwing van de verdenking in deze zaak zwak, immers bevat deze veel aannames en vermoedens.

Weliswaar is denkbaar dat verzoekers gedrag de in art. 46 Sr bedoelde voorbereidingshandelingen oplevert, maar als daar al sprake van zou zijn blijkt uit niets dat die voorbereiding was gericht op afdreiging of diefstal met geweld en niet bijvoorbeeld op een eenvoudige winkeldiefstal. Er is naar het oordeel van de Nationale ombudsman bepaald geen sprake van de voor publicatie via internet vereiste mate van zekerheid dat een zwaar misdrijf is gepleegd.

21. Camerabeelden van degenen die zich aan poging tot een overval hebben schuldig gemaakt kunnen volgens de Amsterdamse afspraken voor verspreiding via internet in aanmerking komen. De Nationale ombudsman wijst dat niet op voorhand af, ervan uitgaande dat hier wordt bedoeld de strafbare poging tot misdrijf als bedoeld in artikel 45 Sr (Achtergrond, nr. 2).

De rapportage van het Kernteam Overvallen vermeldt - naast voorbereidingshandelingen - ook als reden voor plaatsing op de website dat verzoeker is aan te merken als verdachte

van poging tot diefstal met geweld en/of bedreiging. Maar in de rapportage staat ook dat geen sprake was van strafbare poging omdat een begin van uitvoering ontbrak. Het Openbaar Ministerie heeft poging tot een overval niet als grond voor plaatsing genoemd.

De Nationale ombudsman wijst erop dat van (strafbare) poging tot een misdrijf geen sprake kan zijn zolang er geen handeling is aan te wijzen die het begin vormt van uitvoering van het beoogde misdrijf. In dit geval is van geen gedraging gebleken die kan gelden als (een begin van) het dreigen met geweld, laat staan het daadwerkelijk toepassen van geweld.

22. De Nationale ombudsman komt tot de conclusie dat onvoldoende zekerheid bestond dat verzoeker zich had schuldig gemaakt aan een misdrijf van voldoende gewicht om tot berichtgeving via een zo indringend medium als internet over te gaan, mét beeltenis van verzoeker. De opsporingsberichtgeving inzake verzoeker is naar het oordeel van de Nationale ombudsman niet behoorlijk geweest wegens schending van het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten, in dit geval het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, moeten worden gerespecteerd. De vraag aan welke overheidsinstantie de berichtgeving moet worden toegerekend, beantwoordt de Nationale ombudsman als volgt.

De beslissing tot deze berichtgeving is genomen door een officier van justitie van het arrondissementsparket te Amsterdam, in overeenstemming met hetgeen daarover in de Aanwijzing is bepaald. De klacht over het arrondissementsparket te Amsterdam is daarom gegrond.

De gegevens die ter kennis van het publiek zijn gebracht berusten bij de politie Amsterdam-Amstelland. Deze is op grond van privacywetgeving (Wet Politiegegevens en eventueel de Wet Bescherming Persoonsgegevens) verantwoordelijk voor een goed beheer daarvan. De Nationale ombudsman merkt de onderzochte gedraging mede aan als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland en acht de klacht daarover gegrond.

De omstandigheid dat jegens verzoeker niet behoorlijk is gehandeld vormt aanleiding tot het doen van een aanbeveling.

23. Daar laat de Nationale ombudsman het niet bij, immers het lijkt niet om een incidentele misslag te gaan. Hij heeft in de reactie van de korpsbeheerder op de klacht een kritische beschouwing gemist van het door het Kernteam Overvallen aangereikte materiaal dat aan de plaatsing van verzoekers item op de website ten grondslag is gelegd. De Nationale ombudsman vindt het bovendien verontrustend dat in de reactie van de politie geen blijk is gegeven van een afweging van het belang van deze opsporingsmethode versus de vergaande en onomkeerbare inbreuk op verzoekers privacy. Afgezien van een enkel procedureel punt (waarover hierna meer) heeft de gang van zaken kennelijk (ook achteraf)

de instemming van de korpsbeheerder.

Het siert het Openbaar Ministerie dat het, naar aanleiding van de klacht die bij de Nationale ombudsman is ingediend, heeft willen erkennen dat bij nader inzien de verdenking te mager is geweest en de beslissing tot plaatsing - achteraf gezien - lichtvaardig genomen.

24. De beleidsregels van het Openbaar Ministerie zoals die najaar 2008 golden, hebben niet kunnen voorkomen dat lichtvaardig tot plaatsing is besloten. Op enkele punten is afgeweken van die regels:

- de bepaling in de aanwijzing van 2004 dat opsporingsberichtgeving plaatsvindt via de officiële politiewebsite Politie.nl;
- de in de dezelfde aanwijzing vermelde voorwaarde dat de berichtgeving eerst in een opsporingsprogramma moet plaatsvinden;
- de in de afspraken met het Openbaar Ministerie te Amsterdam opgenomen beperking dat het moet gaan om een gepleegd delict of poging tot diefstal met geweld of afdreiging.

De vernieuwde Aanwijzing opsporingsberichtgeving is een flinke stap in de goede richting, maar is, gelet op de kanttekeningen van het CBP daarbij nog niet voldoende. Bovendien is de Nationale ombudsman er, gezien de ervaring met de afspraken tussen Amsterdamse politie en parket uit juli 2008 niet gerust op dat een lokaal geldend protocol, zoals dat voor Amsterdam is aangekondigd, waarborgen zal bieden voor een zorgvuldige afweging van - kort gezegd - opsporings- en privacybelangen.

Dit vormt aanleiding voor een algemene aanbeveling.

Conclusie

De klacht over de plaatsing van verzoekers afbeelding en signalement op de website Overvallersgezocht.nl is gegrond, wegens schending van het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten, in dit geval het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, moeten worden gerespecteerd,

zowel voor wat betreft het aandeel van het arrondissementsparket Amsterdam daarin,

als de rol van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland daarbij.

Aanbeveling

I. De Nationale ombudsman geeft de minister van Justitie in overweging om zich in te zetten om (in overleg met verzoeker) nadelige gevolgen ongedaan te maken die verzoeker

mocht ondervinden van plaatsing van zijn afbeelding en signalement op de website "Overvallersgezocht.nl".

II. De Nationale ombudsman geeft de minister van justitie in overweging:

- waarborgen te scheppen voor zorgvuldige besluitvorming over de opsporingsberichtgeving via internet in concrete zaken, ook op lokaal niveau;
- zoveel als mogelijk technische voorzieningen te treffen die de verspreiding van op internet geplaatste opsporingsberichten bemoeilijken;
- op korte termijn met het CBP in overleg te treden over aspecten van opsporingsberichtgeving via internet die in de visie van het CBP nog de aandacht behoeven.

Onderzoek

Op 6 januari 2009 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer A., ingediend door de heer mr. B.A.C. van Tuinen, advocaat te Amsterdam, met een klacht over gedragingen van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland en het arrondissementsparket te Amsterdam.

Naar deze gedragingen, die worden aangemerkt als gedragingen van de beheerder van het regionale politiekorps Amsterdam-Amstelland, respectievelijk de minister van Justitie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder en de minister verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Vervolgens werd verzoekers advocaat in de gelegenheid gesteld op de verstrekte inlichtingen te reageren; deze maakte van die gelegenheid gebruik.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De korpsbeheerder berichtte dat het verslag hem geen aanleiding gaf tot het maken van opmerkingen.

De reactie van de minister van Justitie gaf aanleiding het verslag op een enkel punt te wijzigen.

De advocaat van verzoeker gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie.

Verzoekschrift van 6 januari 2009 met bijlagen.

Een brief van 10 maart 2009 van de beheerder van regiopolitie Amsterdam-Amstelland, met daarin zijn standpunt ten aanzien van de klacht.

Bijlagen bij die brief:

- een rapportage van 24 februari 2009 van het Kernteam Overvallen;
- een document met de titel "Opsporingsberichtgeving overvallers via internet Amsterdam-Amstelland" van 8 juli 2008, opgesteld door een (met naam genoemde) officier van justitie van het arrondissementsparket Amsterdam.

Brief van 21 april 2009 met het standpunt van de minister van Justitie.

Brief van de hoofdofficier van justitie te Amsterdam aan de advocaat van verzoeker (d.d. 31 maart 2009).

Reactie van de advocaat van verzoeker d.d. 7 mei 2009 op de brieven van korpsbeheerder en minister.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Bepalingen inzake het grondrecht op privacy

Grondwet, artikel 10, eerste lid

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbieding van zijn persoonlijke levenssfeer."

1.2 Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), artikel 8

"1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

2. Wetboek van Strafrecht

Artikel 45, lid 1

"Poging tot misdrijf is strafbaar, wanneer het voornemen van de dader zich door een begin van uitvoering heeft geopenbaard."

Artikel 46, lid 1

"Vorbereiding van een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaren of meer is gesteld is strafbaar, wanneer de dader opzettelijk voorwerpen, stoffen, informatiedragers, (...) bestemd tot het begaan van dat misdrijf verwerft, vervaardigt (...) of voorhanden heeft."

Beleidsregels Openbaar Ministerie

3.1 Aanwijzing opsporingsberichtgeving van het College van procureurs-generaal d.d. 12 oktober 2004, geldig van 15 december 2004 tot 15 maart 2009.

3.2 Aanwijzing opsporingsberichtgeving van het College van procureurs-generaal d.d. 16 februari 2009, in werking getreden op 16 maart 2009.

3.3 Brief d.d. 15 december 2008 van het College Bescherming Persoonsgegevens aan het College van procureurs-generaal, waarin een concept van de bij 3.2 genoemde Aanwijzing van kritische kanttekeningen wordt voorzien. De brief is gepubliceerd op www.cbpweb.nl, als bijlage bij een mededeling d.d. 9 april 2009.